

פרוטוקול מס' 57/ד

מישיבה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהתקיימה ביום ג', י"ב בסיוון, תשט"ו - 31.5.55 בשעה 15.00.

נכחיה:

- מ. אונא - היו"ר
- ב. אוניה
- ע. אסף
- י. בדר
- מ. בגין
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-הא"י
- ז. ורהפטיג
- ע. סימון
- ט. סנה
- ר. שרי
- ב. ששון

מוזמנים:

מר רוזן - שר המשפטים
מר ידן - משנה ליועץ המשפטי של הממשלה
מר אילון - נציג משרד המשפטים

נעדרו:

- ע. איכילוב
- ש. הלל
- י. הררי
- ת. טובי
- י. כסה
- ש. לורנץ
- י. קליבנוב
- ס. קסיס
- ח. רובין
- י. שפירא
- א. תבורי

יזר-היום:

א. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 2), תשט"ו-1955.
ב.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר מ. אונא:

סעיף 9(2)

י. בר-יהודה:

אני מציע כי בכל מקום בו מדובר בסעיף זה על הוועדה המרכזית יבוא יושב-ראש הוועדה המרכזית. כן אני מציע לקבוע מועד סופי לצירוף בקורות ישוב לפי סעיף זה לאזורי קלפי אקרובים ביותר. אני חושב כי המועד האחרון צריך להיות לא יאוחר מ-7 ימים לפני יום הבחירות. עד התאריך הזה חייב יו"ר הוועדה המרכזית להודיע על החלטתו לצירוף בקורות ישוב מסויימת לא ר קלפי הקרוב לה ביותר ותוך יומיים אפשר יהיה לערער בפניו על החלטה זו.

היו"ר מ. אונא:

יו"ר הוועדה המרכזית יקבל את הדשימות הסופיות של הבחורים לא יאוחר מהיום השביעי שלפני יום הבחירות. האם הוא יספיק להודיע תוך יום אחד על החלטתו לצרף בקורות ישוב מסויימת לאזור קלפי אחד? זהו הוא מוכרח לעשות זאת תוך יום אחד, מפני שלאחר פרסום ההחלטה על הצירוף אפשר עוד לערער לפניו.

כר-הודעה:

אפשר לקבוע כי גת ההחלטה הסופית, לאחר הערעור, חייב יו"ר הוועדה המרכזית למסור עד אותו המועד בו חייבת הוועדה המרכזית למסור לוועדה הקלפית את תיקוני רשימות הבחורים, היינו - יומיים לפני יום הבחירות, ערעורים על החלטת צירוף אפשר יהיה לגיש לא יאוחר מהיום הרביעי שלפני יום הבחירות.
במקום המלים "בין לצורך חוק זה כולו ובין לצורך הוראות מסויימות מהוראותיו" אני מציע לכתוב: "לצורך סעיף החוק הדנים בהצבעה ובספירת קולות".

סך ידיו:

אני הייתי מציע לוטר: "לצרף אותה, לצורך חוק זה, לאזור הקלפי הקרובה ביותר של נקודת הישוב

הספוכה:

ה ח ל ט ה

המרכזית.

- א. במקום ועדת הבחירות המרכזית "בג"ב במע"פ זה יושב-ראש ועדת הבחירות/
- ב. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית ושתי לצדף נקודת ישוב לקלפי הקרובה ביותר לא יאוחר מהיום השביעי לפני יום הבחירות, ויודיע מיד על צירוף כזה לשתי נקודות הישוב הנוגעות בזכר.
- ג. ערעור על החלטת צירוף אפשר להגיש לא יאוחר מהיום הרביעי שלפני יום הבחירות ליו"ר הוועדה המרכזית.
- ד. החלטה סופית לאחר הגשת ערעור ימסור יו"ר הוועדה המרכזית לא יאוחר מיומיים לפני יום הבחירות.
- ה. במקום המלים "בין לצורך חוק זה כולו ובין לצורך הוראות מסויימות מהוראותיו" שבהצעת הממשלה, יכתב: "...לצרף אותה נקודת ישוב לצורך חוק זה לאזור הקלפי..."

סעיף 10

כר-הודעה:

אני מציע להוסיף: "ומסס הופעה לפי פק. עורכי-דין".
אני חושב שיש להוסיף זאת, כיום, כשמגיישים ערעור חייבים בתשלום לפי שלושה חוקים. התשלום הראשון הוא אגרת בית-המשפט ששחרור ממנו ניתן כבר בחוק הבחירות. התשלום השני שחייבים בו הוא מס בולים על יפוי-כוח, לפי פקודת מס בולים וסעיף 10 בה' לתת פטור ממנו. התשלום השלישי שחייבים בו נקרא "אגרת התיצבות של עורך-דין", והוא מוטל על-פי פקודת עורכי-הדין.

סך ידיו:

ה ח ל ט ה

סעיף 10, בתוספת המלים: "ומסס הופעה, לפי פקודת עורכי-דין, 1938" - נתקבל.

סעיף 11

סעיף 11, בהצעת הממשלה - נתקבל.

סעיף 8

כר-הודעה:

הה"כ בדר מציע במקום סעיף 8 סעיף חדש האומר: "דרכי ביצוע ההצבעה באגניות ישראל יוסדרו בחוק

נפרד:

י. בדר:

בעוד שעריכת הצבעה בנציגיות דיפלומטיות בחוץ-לארץ אינה עשויה לעורר בעיות, פרט לבעיות טכניות, הרי לפי הצעת הה"כ סנה שנתקבלה, ניתנת אפשרות הצבעה באגניות לא רק לימאים אלא גם לכל נוסעי האגניות, לרבות "יורדים" זהו נימוק שיש להתחשב בו. מולם גם הונבחה כבר זכות בחירה לימאים, יש להבטיחה גם לכל הנוסעים באגניות ישראל. בשאלת הסאלה אם אפשר לבצע זאת מבחינה טכנית.

לפני יום הבחירות

י. בדר:

התאריך האחרון/המופיע בלוח הזמנים, הוא תאריך פרסום ההתקשרויות בין הרשימות. נביח, כי אין חשיבות רבה להתקשרויות, ואפשר לערוך את הצבעה באניות לפני פרסומן. אולם החוק דורש כי לפני הצבעה ידעו הבוחרים על ההתקשרויות. פירוש הדבר, כי הבחירות באניות אינן יכולות להתקיים, אלא יומיים לפני יום הבחירות לכל המוקדם. אם זהו המצב, יש גם לקחת בחשבון פרק זמן מסוים עד אשר יגיעו ארצה הקלפיות מהאניות. באופן תאורטי יתכן ויהיה צורך לחכות לקלפי אחת מפילו חודש ימים אם תהיה סערה בים והאניה לא תוכל להגיע ארצה בטוועדה. אמנם לפי הנוסח המוצע לנו על-ידי מר ירין ניתנת לוועדת הבחירות סמכות רחבה, והיא תוכל אף לקבוע את היום האחרון לקבלת קלפיות מהאניות. אולם גם במקרה זה יהיה צורך להסתין לפחות שבועיים לאחר הבחירות. אני חושב כי אין זה כדאי להסתכן בקשיים טכניים רבים כל-כך בגלל 200 קול, אם זכות הצבעה באניות תועב רק לימאים, או בגלל 800 קול אם זכות זו תהיה גם לנוסעים באניות ישראל.

אני מציע כי נמצא נוסח סתמים אשר יאפשר לנו לדחות בינתיים את עריכת ההצבעה באניות. הצעתי היא לכתוב, כי דרכי ביצוע ההצבעה באניות ישראל יוסדרו בחוק נפרד.

אני מבקש מהחברים לזכור כי ההחלטות שנתקבלו היום יגרמו לקשיים רבים למשרד הפנים בהכנות הטכניות, בעריכת תוספת לרשימות הבוחרים ובחלוקתן. שמענו גם כי משרד הפנים עומד לבקש טמנת הוועדה המרכזית להתאריך ב-5 ימים את המועד האחרון לסמן תשובות על פניות אנשים שלא נכללו ברשימות הבוחרים.

ס. סנה:

אמנם נכון כי עריכת בחירות באניות ישראל גורמת לקשיים טכניים, אבל סבחיבה עקרונית היא צודקת. אני גם אינני חושב כי היה זה מקרה שבעת הצבעה על עיקרון זה יתהווה רוב מסיעות שונות, והצעה זו נתקבלה. הרי אניות ישראליות הן חלק מהטריטוריה הישראלית; כן אין ספק שמדינה אושכנת לחוף ים צריכה להדגיש זאת גם מדקיה על כן אני חושב כי העיקרון של קיום הצבעה באניות ישראל הוא נכון וצריך להיות נבחינת הלכה ואין מורין.

עתה הביאה הממשלה הצעת חוק בדבר עריכת בחירות אלו, אך דבריהם רבים בהצעה זו אינם נראים לחברי-כנסת. אני, למשל, חושב כי ההצבעה באניות אינה צריכה להערך במעטפות כפולות, אלא כל אדם היודע כי בתקופת הבחירות יימצא על סיפון אניה ישראלית, צריכה להיות לו האפשרות לפנות לוועדת הבחירות ולבקש כי מקום ההצבעה שלו יועבר מאזור הקלפי במקום מגוריו לקלפי שעל האניה. רכ-החובל של האניה צריך לקבל רשימה של בוחרים, כשם שניתנת רשימת בוחרים לכל ועדת קלפי בארץ. כן יש לסנות בכל אניה ישראלית ועדת קלפי, כך שהצבעה באניות ישראל תיערך באותה הצורה בה יצביעו בארץ.

אולם קיימת סכנה שבגלל קוצר זמן אי-אפשר יהיה לערוך הפעם הצבעה באניות. על כן הצעתו של חה"כ בדר מתקבלת על הדעת. אך אני רוצה להדגיש כי קבלת הצעתו אינה סבטלת בצורה יפה את העיקרון, אשר עליו יש לשמור אם כי כדוע אין הוא בר-ביצוע. כמו כן, אין קבלת הצעה זו טובעת, באופן תאורטי, את עריכת ההצבעה באניות ישראל גם בבחירות לכנסת השלישית.

ס. בגין:

אני מוכן לתמוך בהצעת ד"ר בדר, אך לא אנוש להודות כי יש בה פגן מסויים. על כן, אם חברי הוועדה יסכימו לכך, אציע כי תולים "באניות ישראל" בסעיף 6(ד) לחוק הבחירות תימחקנה. יש לי אמנם סנטימנט עמוק לרצון הזה להדגיש את קרבתנו לים, אולם גם אנגליה שכולה שוכנת לחוף ים, לא העניקה זכות בחירה לאזרחיים בריטיים הנוסעים באניות בריטיות. על כן אינני בטוח אם נאלצו יש לעשות זאת.

אם הצעה זו לא תתקבל, אתמוך בהצעת ד"ר בדר.

ב. אזניה:

את ההצעה להשהות את ביצוע הבחירות באניות או למחוק את הסעיף הקובע עריכת בחירות באניות ישראל הצעתי לראש הממשלה, בנוכחות שר הפנים ומנהל משרד הפנים. ראש הממשלה התנגד לכך ואמר כי אינו פוסל בדיעבד החלטות שנתקבלו. אם היתה בכנסת החלטה

ג. מזניה:

לקיים הצבעה גם באגרות - יש לבצע את הדבר.

על כן ברצוני להודיע: א. כל הטכס בענין ההצבעה באגרות יתקבל כאן לא על-ידי הצבעה, כי אם על-ידי החלטה פה-אחד של כל סיעות הבית. אחרת בדבר הצבעה באגרות או בעד ביטולה, אלא נצביע בעד קיום ההצבעה באגרות ככל צורה שהיא.

ב. מכיוון שלא הספקתי לקבל מראש הממשלה דשות להסכים לחתימת המלים "באגרות ישראל", הרי על דעת עצמי ועל דעת חברי לסיעה בוועדה זו אני מוכן להרחיק-לכת עד כדי הסכמה להשתייך ביצוע הבחירות באגרות, אך לא ליותר מזה.

ד. ידיו:

לא נראה לי הדבר כי בחוק זה תהיה הפניה לחוק אחר. הפניה אפשרית בחוקות, אך לא בחוקים שלנו, שהם חוקי ביצוע. עד עכשיו נמנענו מלהסתמך בחוק אחד על חוק שני, כדי שלא ייווצר רושם שקיימת הידרוכיה של חוקים שונים.

ההצעה המרחיקה-לכת ביותר שהוטמעה כאן היא חתימת המלים "באגרות ישראל". אינני חושב כי זוהי הדרך הטובה להגיע אל המטרה אותה רוצים להשיג כאן. הוועדה מעונינת לשמור על העיקרון של בחירות באגרות ישראל, אך לא לחייב עריכתן כבר לכנסת השלישית. על כן הייתי סביע לא לשנות את סעיף 6(ד) לחוק הבחירות, אלא להשתמש בסעיף 80 לחוק, בו מפורטות הנורמות מיוחדות הנוגעות רק לבחירות לכנסת השלישית. בסעיף זה נקבעו סטיות מסויימות מההוראות הכלליות של החוק לגבי הבחירות לכנסת השלישית. על סטיות אלו אפשר להוסיף עוד אחת האומרת כי ההוראה בדבר עריכת הצבעה באגרות ישראל אינה חלה לגבי בחירות לכנסת השלישית.

ה. סנה:

אני יכול למסור כי הסיעה שלנו לא תסתייג מההצעה האומרת עיקרון ההצבעה באגרות יוזכר בחוק, אך לא ייקבע סתי עיקרון זה יוגשם. אולם נחוגד לכל הצעה לחוק את המלים "באגרות ישראל", כפי שהציע חה"כ בגין. כן אינני יכול לתת כרגע תשובה להצעתו של מר ידיו.

הצעת חה"כ בדר היא טובה מפני שאינה מונעת את האפשרות כי הממשלה או חבר-כנסת מסויים יבישו הצעת חוק המסדיר את סדרי ההצבעה באגרות ישראל, עוד לפני הבחירות לכנסת השלישית.

ו. בר-יהודה:

הצעתו של מר ידיו היא טובה מבחינה זו שקובעת בבירור, שקיים אסנס העיקרון של עריכת בחירות גם באגרות ישראל, אך בחירות אלו לא תיערכנה לכנסת השלישית. הצעה זו גם תמנע את הטענות כי הנה החליטה הכנסת החלטה מסויימת ואינה מתכוונת לדווג להגשמתה.

אילו היתה הסכמה כללית לכך הייתי מצטרף להצעה לחוק את המלים "באגרות ישראל". אם כי אני מסכים לעריכת הצבעה באגרות לעובדי האגרות, אך לא לנוסעים, כפי שהוצע על-ידי הממשלה.

אני גם הייתי מבקש את יו"ר הוועדה, כי בעת שיביא את החוק לכנסת לקריאה שניה ושלישית יסביר מה הן הסיבות המונעות עריכת ההצבעה באגרות ישראל כבר בבחירות לכנסת השלישית.

ז. בדר:

אינני מתנגד להצעת מר ידיו, אך נראה לי כי במקרה קונקרטי זה הנוסחה המוצעת על-ידי מתאימה יותר. אילו הוראות חוק הבחירות הכללי היו מספיקות לעריכת ההצבעה באגרות, היה מר ידיו צודק. אולם כדי שאפשר יהיה לבצע את הבחירות באגרות יש צורך בחקיקת חוק נפרד שיסדיר את סדרי הביצוע. על כן ההצעה לכתוב כי דרכי ביצוע הבחירות באגרות ייקבעו בחוק נפרד אינה באה כמסתלסל להשתייך בחירות אלו, אלא היא דרושה לשם ביצוען.

ח. מ. אנוב:

לפי בקשת חה"כ סנה נדחה את המסך הדיון בשאלה זו לסוף הישיבה ובינתיים נשמע את שר המשפטים בקשר לסדרי הצבעתם של השוטרים.

שר המשפטים:

התברר כי ביום הבחירות יהיה צורך לגייס את כל כוחות המשטרה ולפזרם על-פני הארץ כולה. יש להציב שוטרים ליד 2000 קלפיות לערך, והמשטרה טוענת כי אינה יכולה לבצע זאת מבלי לפזר את השוטרים. מסיבה זו, כדי להבטיח לשוטרים את זכות ההצבעה, יש לדמות את מצבם למצב החיילים, היינו - לאפשר גם להם להצביע במעטפות כפולות. היה ברור מלכתחילה כי דרישה כזאת תהיה לגבי שמר קבולות, שאינו נכלל במסגרת הצבא לצורך הוראה זאת. באשר למצבם של השוטרים קרו הדעות מחולקות, אולם נתקבלה דרישת המשטרה כי גם השוטרים יוכלו להצביע במעטפות כפולות.

ג. גר-חווה:

לבטוח של דבר, אני מתנגד לכל סידור הסדרה את ספק שהצעתו של שר המשפטים היא מבחינת נושא חדש, לא פעם קבענו כי אין מבר-לכנסת יכול להציע בוועדה תזקזקים למעייפים אשר לא הוצע לתקנם בקריאה ראשונה, כי הצעתו מקווה נושא חדש, אותו הדין חל ביחס למטלת גוסף לכך אני סוכן להוכיח כי אין צורך לאפשר לשוטרים הצבעה במעטפות כפולות. הן בבחירות לכנסת הראשונה והן בבחירות לכנסת השניה עמדו שוטרים ליד הקלפיות, והתברר כי לא היה כל צורך בשמירה זו. כמו כן, אין חששם בתפקיד במשך 14 שעות רצופות, יש להבטיח את זכותם להצבעה, אולם הם צריכים להצביע לא כשוטרים אלא כאזרחים, ולא במעטפות כפולות.

אם יוצים לדון כאן בתקונים נוספים לחוק הבחירות, יש גם לי הצעות בקשר לכך, שמעתה כי אם הנוסע לחוץ-לארץ מוסר למשרד הפנים את מבר-לכנסת שלו, והפנסק נשטר במשרד, אני מודאג ביחס לאופן שמירת הפנסקים, אינני יודע אם קיימת אי-בטחנות זכיה והאם אין חשש כי ישאלו את הפנסקים האלה למישהו. אני חושב כי שאלה זו היא הרבה יותר לחופה ורצינית משאלת אופן הצבעתם של השוטרים.

שר המשפטים:

אם עוסדים לעורר כאן את בעיית הנושא החדש, כי אז אני סוכן לוותר על ההצעה והמטלה תצטרך כנראה להציע לכנסת תיקון מיוחד בענין זה.

ח ח ל ט ה

תוחלט להסיר את בעיית הצבעתם של השוטרים מעל סדר-יומה של הוועדה

היו"ם. אונג:

אנו חוזרים לדון בענין עריכת הבחירות באניות.

ד. סנה:

כפי שאמרת קודם, אני סוכן לא להסתייב מהצעת חה"כ בדר, אך אינני מסכים למחיקת המלים "באניות ישראל" או להצעתו של סר ידין להשתמש בסעיף 80 לחוק הבחירות.

ג. אונגיה:

אני סוכר בשאלת הצבעתם של הימאים החלטה שתקבל פה-אחד. אם לא תהיה החלטה אשר תקבל תמיכת כולם, וצביע בעד עריכת הבחירות בין הימאים עוד לכנסת השלישית, על כן, אם כי אני מבין שהצעתו של סר ידין היא יותר אסתטית מבחינה משפטית, הרי השיקול של קבלת חלטה פה-אחד חשוב יותר.

ד. מיי:

אני מציע את תוסח: הצבעה באניות ישראל תיערך לאחר חקיקת חוק על סדרי ההצבעה.

שר המשפטים:

צריך להיצת ברור לחברים כי מבחינת האסתטיקה הרבה יותר נאה ללכת בדרך שהציע סר ידין. אם יוחלט לקבל את הנוסחה של חה"כ בדר או של חה"כ בגין, הרי למחרת היום אפשר יהיה לדרוש מהכנסת חקיקת חוק הסדיר את סדרי ההצבעה. על כן אני חושב שיש לוטר בגלוי כי ההודאה בדבר עריכת בחירות באניות חלה על הבחירות לכנסת השלישית.

ד. סנה:

אני מציע לוטר כי ההודאה בדבר עריכת בחירות באניות תכנס לתקפה לאחר שהכנסת תקבל חוק

סיוחד בענין זה.

פר' ירמיהו:
יש קושי לקבל גרסה כזו, מפני שההוראה בדבר ערכית בחירות באניות נכנסה כבר לתקפה. אולם אפשר לומר שהוראה בדבר עריכת הצבעה באניות ישראל - תחולתה תושגה עד ליום שתקבע הכנסת.

פר' בגיני:
אני מציע: חוק נפרד יסדיר את סדרי הצבעה באניות ישראל והצבעה בהן לא תיערך אלא לאחר קבלת חוק סיוח.

פר' ירמיהו:
מנוסח זה אפשר להסיק כי הבחירות בארץ יתקיימו ב-26.7, אולם הבחירות באניות יוכלו להיערך בכל טווח שחוג, לאחר הקיטת חוק סיוח על-ידי הכנסת. סירוש הדבר שצריך להסתיין עם קביעת תוצאות הבחירות לכנסת השלישית עד לעריכת הבחירות באניות.

פר' המשפטיים:
אינני צריך לחזור ולומר שנית באיזון מידה אני שולל את הצעתו של חה"כ בדר, משום שיש בה טהור לא אלגנטי. אבל אם הוועדה בכל זאת רוצה ללכת בדרך זו וצמ להתחשב בפרקודיו של סר ירמיהו, אשר אסר כי ההוראה בדבר עריכת בחירות באניות נכנסה כבר לתקפה, הייתי מציע לקבוע כי תחולתו של תיקון מס' 2 לחוק הבחירות היא מיום בו נכנס לתקפו חוק הבחירות לכנסת, תשס"ו - 1955.

פר' בר-יהודה:
אין זה סן הדברים הנכונים להכניס בחוק הבחירות את עקרון הרטרואקטיביות.

פר' סנה:
אני מציע לכתוב: "ההוראה בדבר הבחירות באניות ישראליות תכנס לתוקפה לאחר שהכנסת תקבע בחוק את סדרי הצבעה".

ה ח ל ט ה

הצעה לכתוב בסעיף 80 לחוק הבחירות לכנסת, כי ההוראה בדבר בחירות באניות ישראליות אינה חלה על הבחירות לכנסת השלישית - לא בתקבלה.

הצעה לכתוב, במקום סעיף 8, בסעיף סיוח:
"ההוראה בדבר הבחירות באניות ישראליות תכנס לתקפה לאחר שהכנסת תקבע בחוק את סדרי הצבעה" - בתקבלה פה-אחד.

פר' בנעני:
יש להוסיף עוד סעיף האומר כי חוק זה נכנס לתקפו ביום קבלתו בכנסת.

ה ח ל ט ה

הצעה להוסיף סעיף האומר: "חוק זה נכנס לתקפו ביום קבלתו בכנסת" - בתקבלה.

הישיבה נועלה בשעה 17.00.